

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Multimodalt arbete i undervisningen

Jaqueline Lundqvist

Självständigt arbete L3XA1A

Examinator: Sylvana Sofkova Hashemi

Rapportnummer: VT19-2930-026-L3XA1A

Sammanfattning

Titel: Multimodalt arbete i undervisningen. (Multimodal teaching)

Författare: Jaqueline Lundqvist

Typ av arbete: Examensarbete på avancerad nivå (15 hp)

Examinator: Sylvana Sofkova Hashemi

Rapportnummer: VT19-2930-026-L3XA1A

Nyckelord: Multimodalt arbete, modaliteter, semiotiska system, meningsskapande, undervisning, grundskola årskurs 1-6.

Syftet med uppsatsen är att genom en enkätundersökning bidra med kunskap om de tillfrågade lärarnas syn på multimodalt arbete i läs- och skrivundervisningen i årskurs F-6.

Till syftesbeskrivningen kopplas följande forskningsfrågor:

- Hur beskriver de tillfrågade lärarna att de arbetar för att skapa multimodalt arbete inom läs- och skrivundervisning?
- Vilka uttrycksformer och digitala resurser kombineras multimodalt i de tillfrågade lärarnas undervisning inom läs- och skrivundervisningen?
- Hur motiverar de tillfrågade lärarna sin beskrivna multimodala undervisning inom läs- och skrivundervisning?

I studien användes kvantitativ metod i form av enkät. Respondenterna var lärare i årskurs F-3 och årskurs 4-6. Enkäten utformades i Google formulär utifrån syfte och frågeställningar och skickades ut i en sluten Facebook-grupp för lärare som heter *Mitt lilla klassrum på nätet*. Enkäten bestod av 13 frågor av varierande form där endast några få frågor var öppna frågor. Sammanlagt fick jag in fullständiga enkätsvar från 40 olika lärare i årskurs F-6. Data analyserades genom analys av frågornas svar kopplat till tidigare forskning och teorier. Respondenternas svar jämfördes och kopplades till varandra utifrån syfte och frågeställningar.

Resultatet visade att samtliga lärare i undersökningen anser att de arbetar multimodalt i läs- och skrivundervisningen. Filmer, bildskapande, datorer, musik, interaktiv whiteboard och dramatiseringar är de multimodala uttrycksätt/verktyg som lärarna använder i störst utsträckning. Resultatet visar även att nästan hälften av respondenterna använder multimodalt arbete 1-4 gånger i veckan, vilket står i kontrast till att de flesta respondenter tycker att det är viktigt med multimodalt arbete i undervisningen. Respondenterna är i stor utsträckning eniga om att multimodalt arbete berikar undervisningen för eleverna. Deras motiveringar är att sinnen, känslor och uttryck stöttar eleverna genom att motivera eleverna och fördjupa ämneskunskaperna.

Innehåll

1. INLEDNING	1
2. BAKGRUND	2
2.1. CENTRALA BEGREPP	2
2.2. TEORETISKA PERSPEKTIV GÄLLANDE MULTIMODALT ARBETE	2
2.3. TIDIGARE FORSKNING	4
2.3.1. <i>Variierande uttryckssätt stöttar</i>	4
2.3.2. <i>Semiotiska resurser - Meningsskapande och djupare förståelse av ämnesinnehåll</i>	5
2.4. STYRDOKUMENT	6
2.5. SAMMANFATTNING	6
3. SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR.....	7
4. METOD	7
4.1. KVANTITATIV METOD - ENKÄT.....	7
4.2. URVAL OCH GENOMFÖRANDE.....	8
4.3. ETIK	9
4.4. ANALYS AV ENKÄTUNDERSÖKNINGEN	9
5. RESULTAT	10
5.1. INFORMATION OM RESPONDENTER.....	10
5.2. RESPONDENTERNAS ANVÄNDNING AV MULTIMODALT ARBETE.....	10
5.3. BETYDELSEN AV MULTIMODALT ARBETE I UNDERVISNINGEN ENLIGT RESPONDENTERNA	11
5.4. RESPONDENTERNAS MOTIVERINGAR FÖR MULTIMODALT ARBETE.....	13
6. DISKUSSION	14
6.1. METODDISKUSSION.....	14
6.2. RESULTATDISKUSSION	15
6.3. SLUTSATSER OCH FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	18
7. REFERENSER	19
8. BILAGA: ENKÄTEN	21

1. Inledning

Att arbeta multimodalt innebär pedagogiskt arbete som involverar kombination av menings-
skapande uttrycksformer/modaliteter (New London Group, 1996). Andra resurser än tal och
skrift, exempelvis bilder och ljud, används och kombineras för att möjliggöra för individen att
skapa mening. (Bearne, 2009).

Enligt läroplanen ska eleverna få använda olika uttrycksformer i undervisningen, eftersom det
bidrar till en harmonisk utveckling och bildningsgång för eleverna när de får arbeta med eget
skapande (Skolverket, 2011). Därav framgår det tydligt att multimodalt arbete ska vara en del
av undervisningen, eftersom multimodalt arbete innehåller arbete med olika uttrycksformer.

Kress (1997) menar att barn blir influerade av sin omgivning, men skapar sin egen tecken-
värld genom att förändra information utifrån till att bli mer begriplig för sig själv. På så sätt
kopierar eller imiterar de inte sin omgivning. Denna förändring av information blir ett me-
ningsskapande för eleven. Kress (1997) hävdar att multimodala arbetsformer i undervisningen
möjliggör för eleverna att själva kunna påverka undervisningen och sitt lärande genom me-
ningsskapande, eftersom de med hjälp av multimodala uttrycksätt och resurser kan göra äm-
nesinnehållet mer begripligt genom att stärka sitt eget meningskapande.

Utifrån ovanstående är det relevant att undersöka hur lärarna ser på och beskriver hur och var-
för de arbetar med multimodalt arbete i sin läs- och skrivundervisning i årskurs F-6. Innan jag
presenterar insamlade data kommer jag att redogöra för olika teoretiska perspektiv och tidiga-
re forskning i bakgrunden. Därefter redogörs för uppsatsens syfte och forskningsfrågor, vilket
efterföljs av ett metodavsnitt där metod och tillvägagångssätt förklaras. I metodavsnittet
kommer även etiska aspekter och analys av data förklaras. Efter metodavsnittet påbörjas re-
sultatdelen där data redogörs för och analyseras, kopplat till bakgrunden. Den sista delen av
uppsatsen är en diskussionsdel där resultat och resultatanalys diskuteras.

2. Bakgrund

Nedan kommer jag att klargöra för teoretiska perspektiv och tidigare forskning inom området multimodalt arbete i undervisningen samt centrala begrepp.

2.1. Centrala begrepp

Här presenteras centrala begrepp, som kommer placeras i ett sammanhang i teoridelen.

Modaliteter/multimodala uttrycksformer, multimodalt arbete, semiotiska system

Modaliteter/multimodala uttrycksformer

Meningsskapande uttrycksformer. Dessa uttrycksformer kommuniceras genom multimodal design: språklig design, visuell design, auditiv design, gestural design och rumslig design (New London Group, 1996).

Multimodalt arbete

Att arbeta multimodalt innebär pedagogiskt arbete som involverar kombination av menings-
skapande uttrycksformer/modaliteter (New London Group, 1996).

Semiotiska system

Teckensystem som är uppbyggda av specifika tecken av betydelse, exempelvis vårt alfabet, som kan användas till att bilda ord och meningar som kan utökas till sammanhängande texter. Andra exempel på semiotiska system är notsystem och ackord i musiken samt ljudsystem och fonem i talet (Leijon & Lindstrand, 2012).

2.2. Teoretiska perspektiv gällande multimodalt arbete

Enligt Selander och Kress (2010) bör läraren anpassa undervisningen efter hur samhället ser ut och fungerar. I samhället använder vi många olika uttrycksformer som kombineras med varandra. Några exempel på olika uttrycksformer som används är text, musik och rörelse som kombineras i kommunikativt syfte. Dessa uttrycksformer kan vi se på exempelvis olika webbsidor eller sociala medier och även utanför den digitala världen genom till exempel stora evenemang och musikframträdanden. Multimodala uttrycksformer används även i kommersiella syften, exempelvis olika sorters reklam som talar till alla våra sinnen genom de olika uttrycksformerna. Kopplat till undervisning innebär det därför att läraren ska stötta elevers språk- och kunskapsutveckling genom multimodala uttrycksformer, så att de ska kunna kritiskt granska information och budskap som används multimodalt (Hägström & Örtengren, 2017).

Enligt New London Group (1996) kombineras olika meningsskapande uttrycksformer för att skapa multimodalt arbete i undervisningen. Dessa är språklig design, visuell design, auditiv design, gestural design och rumslig design. Alla elever är individer med olika behov och förutsättningar i undervisningen. Undervisningen bör därför ta vara på elevernas olikheter gällande skillnader i erfarenheter, språk och samtal som är präglade av den kulturella och subkulturella mångfalden. Eftersom multimodala uttrycksformer finns inom olika kulturer och subkulturer samt är kopplade till individens identitet, är användningen av dessa ett sätt att skapa mening för varje individ (New London Group, 1996). Även Selander och Kress (2010) betonar vikten av samarbete och kommunikation i undervisningen, för att eleverna ska kunna lära av varandra både gällande kunskap och erfarenheter.

Selander och Kress (2010) hävdar att eleverna bör få hjälp med att skapa mening och sammanhang i undervisningen. Vi skapar mening i undervisningen genom att koppla information vi får utifrån till egna erfarenheter. Som hjälp för att lyckas med detta kan olika resurser, exempelvis symboler och gester, användas för att tolka och förstå omvärlden och därigenom skapa mening (Selander och Kress, 2010).

Multimodalitet utgår från sammansatt teoribildning av pragmatism, sociokulturella teorier och design för lärande. Teoribildningen kan hjälpa läraren att designa undervisningen genom didaktiska ställningstaganden och förhållningssätt i undervisningen (Häggström & Örtengren, 2017). Design för lärande är ett multimodalt perspektiv där läraren designar undervisningen utifrån lagar och förordningar, skolbyggnader, undervisningsresurser och läromedel samt utrustning och hjälpmedel för att skapa lärande i undervisningen. Selander och Kress (2010) hävdar även att om läraren designar sin undervisning så att den blir multimodal, gynnas fler elever eftersom det skapar förutsättningar för eleverna att utvecklas utifrån de egna förutsättningarna. Genom att använda olika verktyg och uttryckssätt ges fler elever möjlighet att använda ett sätt att lära sig på som fungerar för dem (Ibid.).

Det socialemiotiska perspektivet utgör grunden för design för lärande. Ur ett socialemiotiskt perspektiv är det viktigt att öva upp den kommunikativa förmågan genom att arbeta med flera uttrycksformer, eftersom det ökar chansen att nå ut till varje elev om flera olika uttrycksformer används (Häggström & Örtengren, 2017). För barn är exempelvis alfabetet multimodalt eftersom de med hjälp av alfabetet kan träna sin kreativitet och kommunikativa förmåga genom att tillverka exempelvis födelsedagskort, brev, tidningar och böcker (Kress, 1997). En central aspekt av design för lärande är hur den individ som ska lära sig konstruerar sina möjligheter till lärande genom design och överförande av information för att göra ämnesinnehållet begripligt (Leijon & Lindstrand, 2012).

En likhet mellan det socialemiotiska perspektivet och design för lärande är att begreppet teckenskapande är centralt i båda perspektiven. I design för lärande är, precis som i det socialemiotiska perspektivet, en grunduppfattning att det går att förstå hur eleverna tagit till sig kunskapen genom att titta på elevernas arbeten med teckenskapande i exempelvis texter, tal och bilder. Detta går att koppla till socialemiotikens uppfattning om kopplingen mellan multimodalitet och kommunikativ förmåga. Multimodalitet anses inom socialemiotiken bestå av flera semiotiska system och all kommunikation anses vara multimodal. Inom socialemiotiken anses att den kommunikativa förmågan blir bättre om fler teckensystem behärskas. Därför är det bra att låta elever utforska nya teckensystem och nya sätt att kommunicera på (Leijon & Lindstrand, 2012).

En betydande skillnad mellan det socialemiotiska perspektivet och design för lärande är att det socialemiotiska perspektivet ser lärande och undervisning ur ett mikroperspektiv, vilket förespråkare för design för lärande inte gör. Från design för lärande finns även kritik gällande de sociokulturella perspektiven, eftersom de hävdar att de sociokulturella perspektivens synsätt är för generellt gentemot undervisning och lärande och därför saknar den djupare förståelsen som tillkommer vid fokus på riktiga läroprocesser. Därför går det att konstatera att design för lärande befinner sig någonstans mellan det sociokulturella perspektivet och det socialemiotiska perspektivet (Leijon & Lindstrand, 2012).

Enligt pragmatismen ska undervisningen anpassas efter elevernas behov och låta eleverna lära sig genom handlingar, eftersom att stor vikt läggs vid samspelet mellan individ och omgivning. Genom sociala interaktioner, samspel med omgivningen och organiserade erfarenheter ska utbildningen enligt pragmatismen fostra eleverna (Lundgren, Säljö & Liberg, 2012). En tydlig likhet mellan pragmatismen och det multimodala perspektivet är idén om att undervisningen ska anpassas efter elevernas behov.

2.3. Tidigare forskning

Tidigare forskning om multimodala uttryckssätt i undervisningen visar att användandet av varierande uttryckssätt och redskap, som exempelvis olika multimodala uttrycksformer, kan stötta eleverna till att nå kunskapskraven. Sammantaget visar tidigare forskning på flera positiva aspekter när det gäller användandet av multimodala uttryckssätt i undervisningen.

2.3.1. Varierande uttryckssätt stöttar

Mackenzie & Veresov (2013) visar i sin studie hur bild kan användas som ett kompletterande uttryckssätt för att förstärka elevernas förmåga att skriva. Att ges möjlighet att först förmedla något i form av bilder visar sig kunna bidra till texter som är rikare på innehåll. Bildskapandet ställer elever inför nya frågor och ger upphov till idéer som inte väckts om de fått börja med en traditionell uppgift att skriva. Genom att analysera elevers bild- och textarbeten samt processen under arbetets gång visar forskarna att bildskapande i tidiga åldrar kan underlätta övergången till skriftspråk. När eleverna fick komplettera sina texter med bild ökade deras kreativa förmåga och i vissa fall blev texterna längre samt mer innehållsrika (Mackenzie & Veresov, 2013).

Magnusson (2014) påvisar i likhet med Mackenzie & Veresov (2013) att elevers tidigare erfarenheter av olika uttryckssätt är viktiga att använda sig av när undervisningen konstrueras. Läraren kan exempelvis använda sig av kunskapen om att elever i tidiga åldrar möts av språk i olika former, vilket formar deras språkkunskaper och kommunikativa förmåga.

Även Walsh (2008) visar med sin studie att det finns ett behov av multimodala verktyg och uttryckssätt, eftersom dessa stöttar elevernas läs- och skrivutveckling. I sin studie lät Walsh nio stycken lärare arbeta med multimodala och digitala texter i undervisningen. Data samlades in från lärarnas observationer, videoinspelningar och anteckningar samt elevernas digitala och skriftliga arbeten.

Digitala verktyg, som exempelvis datorer och surfplattor, är en ny form av multimodala verktyg, i jämförelse med estetiska traditionella uttrycksformer, som börjar användas allt mer i undervisningen. Digitaliseringen av samhället och skolan har en inverkan på undervisningen. Idag är många elever uppvuxna i en värld som präglas av medier och teknik i olika former. Många elever har dessutom själva tillgång till en surfplatta, dator eller mobiltelefon. De visuella intrycken har fått stor betydelse i samhället på grund av sociala medier, applikationer och webbsidor (Schmidt, 2017).

Sofkova Hashemi (2018) visar med sin studie, i likhet med Walsh (2008), att undervisning som innehåller multimodal och digital pedagogisk verksamhet stöttar de yngre eleverna till

förståelse av ämnesinnehåll, i detta fall arbetet med design av multimodala digitala texter. Studiens analys visar att eleverna till största del samverkar med det visuella i den multimodala digitala texten. Studien visar även att läraren måste förstå en texts semiotiska och digitala potential för att kunna utveckla meningsskapande undervisning för eleverna.

2.3.2. Semiotiska resurser - Meningsskapande och djupare förståelse av ämnesinnehåll

Genom sin studie har Varelas et al. (2010) visat att eleverna får en djupare förståelse av ett ämnesinnehåll om de får använda sig av kommunikation i form av dramatisering. Eleverna i studien fick med hjälp av kroppsspråket gestalta olika fenomen, exempelvis vattenmolekyler i olika stadier, för att se om deras förståelse av ämnesinnehållet påverkades. Resultatet visade att eleverna fick en djupare förståelse eftersom de inte bara gestaltade objekt, utan försökte leva sig in i att vara ett främmande objekt. Dramatiseringar gjorde det enklare för eleverna att diskutera sina idéer kring ämnet med lärare och klasskamrater (Valeras, Pappas, Tucker-Raymond, Kane, Hankes, Ortiz & Keblawe-Shamah, 2010). Något som blev tydligt i studien var att när eleverna fick mer kunskap om objekten de gestaltade förändrades deras gestaltningar efter dessa nya kunskaper och deras kunskaper om ämnesinnehållet fördjupades.

Även Borgfeldt (2017) visar i sin doktorsavhandling att elever får lättare att kommunicera om och därmed lära sig ett ämnesinnehåll när de får använda multimodala uttryckssätt i undervisningen. Genom en fördjupad analys av elevers multimodala textproduktioner om stenåldern samt intervjuer med elever och lärare visar resultatet av undersökningen att det multimodala arbetssättet fungerar som ett gemensamt undervisningsspråk, ett så kallat metaspråk. Metaspråket används för att beskriva och tala, för elever med olika språkbakgrunder, genom användningen av olika multimodala uttryckssätt. Olika språkbakgrunder medför olika förutsättningar att uttrycka sig språkligt och denna studie visar på behovet av metaspråk i undervisningen (Borgfeldt, 2017). Studien visar att de elever som hade svårt att producera egna texter gynnades av meningsskapandet i uppgiften, eftersom de fick valmöjligheten att uttrycka sig på ett sätt som stärkte deras kommunikativa förmåga istället för att hämma den. När eleverna i studien fick valmöjligheten att i lektionsuppgifter uttrycka sig med endast skrift eller med hjälp av bild, valde alla elever att använda sig av bild i någon form. Ingen elev valde att endast uttrycka sig genom skrift. Därmed går det att konstatera att eleverna gärna arbetar med multimodala uttrycksformer, i detta fall bild och symboler, om de får möjligheten (Borgfeldt, 2017).

I sin studie undersöker Andersson (2014) några berättarprojekt som eleverna skapar med hjälp av multimodalt lärande. Multimodala uttryckssätt som eleverna använde var sång, dans, tal, skrift och bild. Eleverna i undersökningen blev intervjuade i informella samtal med syfte att ta reda på hur eleverna kände kring arbetet med multimodala uttryckssätt. Resultaten av intervjuerna visade att eleverna blev mer engagerade i sitt arbete när de fick arbeta med olika uttryckssätt (Andersson, 2014). Genom multimodalt arbetssätt ökade elevernas förmåga att genom samspel och kommunikation med andra, visa förståelse för de kunskaper som de har lärt sig och hitta en egen identitet genom användandet av olika uttryckssätt (Andersson, 2014). I sitt meningsskapande fick eleverna använda sig av flera olika tecken. Dessa förekommer genom mestadels verbalspråklig design, visuell design, rörelsedesign och rumslik design (Andersson, 2014). I den verbalspråkliga designen visar Andersson eleverna strukturer, vokabulär och symboler från deras representationer. I de olika projekten använder eleverna sig av rumslik design som innebär ekosystem och geografi samt arkitektur. De använder sig även av visu-

ell design där de uttrycker sig genom bild och rörelsedesign där eleverna uttrycker sig genom dans och drama. Ett moment i undervisningen var att eleverna skulle lära sig en visa. Som semiotisk resurs använde läraren sig av bild, det vill säga att eleverna fick lyssna till visans text medan läraren ritade upp händelseförloppet i texten på tavlan. Detta gjorde hon för att göra det enklare för eleverna att förstå hur berättelsen växte fram. Resultaten visade att genom att illustrera berättelsen fick eleverna lättare att lära sig visan. Innan detta moment fick eleverna enbart lyssna på visan muntligt, vilket visade sig ta längre tid för dem att lära sig visan. Därmed visar denna studie att när eleverna får tillgång till olika uttryckssätt blir det lättare för dem att tillägna sig kunskapen (Andersson, 2014).

Magnusson (2014) visar med sina lärarintervjuer att det enligt lärarna bör finnas ett brett meningsskapande i undervisningen. Magnussons resultat visar även att skolan bör inkludera olika teckenvärldar och medier i undervisningen för att kunna skapa mening. Under lärarintervjuerna framgår även att lärarna menar att arbete med olika teckenvärldar är ett sätt att öka elevernas möjligheter att arbeta med skrift i dess traditionella form, eftersom de utifrån sina egna erfarenheter känner igen sig och lättare kan skapa mening.

Cederlund och Sofkova Hashemi (2018) visar, genom skriftliga bedömningar och analys av sex multimodala texter, att lärarna behöver få kunskap om hur olika språkliga resurser kan användas i modaliteter och medium eftersom lärarna annars riskerar att behöva bedöma multimodala textarbeten utan att ha redskap för det.

2.4. Styrdokument

Enligt läroplanen ska eleverna få arbeta med och utveckla olika uttrycksformer samt uppleva känslor och stämningar (Skolverket, 2011). ”Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form ska vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna ska tillägna sig.” (Skolverket, 2011, s. 9).

Enligt läroplanen ska undervisningen sträva efter att ge alla elever förutsättningar att utveckla digital kompetens, genom att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik samt att de ska ges möjlighet att förhålla sig kritiskt och ansvarsfullt till digital teknik (Skolverket, 2011).

Statistik från 2014 visar att yngre människor är mer aktiva när det gäller att kommunicera genom och besöka sociala nätverk än äldre människor (Statens medieråd, 2014). Enligt Statens medieråd (2014) använder nästan hälften av Sveriges befolkning inte sociala medier över huvud taget och användningen av sociala medier är tydligt relaterad till ålder. 95% av människor mellan 16 och 25 år använder sociala nätverk på internet, medan 38% av människor mellan 66 och 75 år gör det.

2.5. Sammanfattning

Det är tydligt att flera forskare kan visa på positiva aspekter av multimodalt arbete i undervisningen (Mackenzie & Veresov, 2013; Magnusson 2014; Valeras, Pappas, Tucker-Raymond, Kane, Hankes, Ortiz & Keblawe-Shamah, 2010; Borgfeldt, 2017; Andersson, 2014; Walsh, 2008; Sofkova Hashemi, 2018). Dels visar sig multimodalt arbete kunna stötta eleverna i de-

ras textskrivande genom att berika texternas innehåll samt genom att vara ett kompletterande arbetssätt som förstärker elevernas förmåga att skriva (Mackenzie & Veresov, 2013; Magnusson 2014). Tidigare forskning visar även att multimodalt arbete skapar en djupare förståelse för ett ämnesinnehåll och att det skapar en språk- och kunskapsutvecklande undervisning (Valeras, Pappas, Tucker-Raymond, Kane, Hankes, Ortiz & Keblawe-Shamah, 2010; Borgfeldt 2017; Andersson 2014; Magnusson 2014; Sofkova Hashemi, 2018).

Eftersom det står i läroplanen att olika typer av uttryckssätt, medier och teknik ska användas i undervisningen (Skolverket, 2011) förutsätter det att multimodalt arbetssätt används eftersom multimodalt arbete innefattar användning av olika uttryckssätt. Det är av den anledningen intressant att undersöka hur det multimodala arbetssättet med olika uttrycksmöjligheter fungerar i praktiken. Med utgångspunkt i tidigare forskning och ledande styrdokument har jag därför utformat syfte och forskningsfrågor utifrån det som tagits upp i bakgrunden.

3. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med uppsatsen är att genom en enkätundersökning bidra med kunskap om de tillfrågade lärarnas syn på multimodalt arbete i läs- och skrivundervisningen i årskurs F-6.

Till syftesbeskrivningen kopplas följande forskningsfrågor:

- Hur beskriver de tillfrågade lärarna att de arbetar för att skapa multimodalt arbete inom läs- och skrivundervisning?
- Vilka uttrycksformer och digitala resurser kombineras multimodalt i de tillfrågade lärarnas undervisning inom läs- och skrivundervisningen?
- Hur motiverar de tillfrågade lärarna sin beskrivna multimodala undervisning inom läs- och skrivundervisning?

4. Metod

Nedan redogörs för studiens val av metod, urval och genomförande, etiska aspekter samt analys av data.

4.1. Kvantitativ metod - enkät

Till denna studie har jag valt att använda en kvantitativ metod i form av en enkät, för att kunna samla in ett bredare dataunderlag och därmed få fler respondentsvar att analysera. Kvantitativ metod fungerar bra gällande mätning av skillnader, vilket passar bra eftersom jag i studien vill undersöka hur synen på multimodalt arbete i undervisningen skiljer sig eller överrensstämmer mellan olika lärare (Bryman, 2016).

Fördelar med enkät som metod är att den är billig och snabb att administrera. Användandet av enkät som metod är även fördelaktigt eftersom den inte medför någon intervjuareffekt, det vill säga att den som ställer frågor inte påverkar respondenternas svar gällande faktorer som rör den som ställer frågor. Av den anledningen blir det inte lika känsligt för respondenter att dela med sig av information i en enkät, som det kan bli med intervju som metod. Eftersom respon-

denterna fyller i svaren på frågorna själva finns det inget utrymme för olika intervjuare att formulera frågorna olika och därför påverka respondenterna genom att ge olika information, vilket ökar studiens tillförlitlighet och trovärdighet. Enkäter kan dessutom lättare anpassas efter respondenternas behov, eftersom respondenterna kan besvara enkäten när de har tid och möjlighet (Bryman, 2016).

Nackdelar med enkät som metod är att det är svårt att få utförliga svar och att det inte går att ställa följdfrågor, vilket skulle kunna minska studiens tillförlitlighet och trovärdighet. För att undvika problemet att inte kunna assistera respondenterna om det uppstår frågetecken under utförandet av enkäten och därmed öka svarens tillförlitlighet och trovärdighet, har jag försökt vara tydlig i formuleringen av frågor och i informationen gällande enkäten. Jag har även varierat utformningen av frågorna och använt få öppna frågor, för att respondenterna inte ska tröttna eller behöva skriva för mycket i sina svar. Jag har inte heller använt frågor i enkäten som är beroende av varandra eller beroende av ordningsföljden, eftersom respondenterna kan se hela enkäten direkt. Information och frågor har jag formulerat noggrant för att kunna väcka större intresse hos respondenterna (Bryman, 2016).

4.2. Urval och genomförande

I urvalet av respondenter var min ambition i början av arbetet att lärare i årskurs F-3 och lärare i årskurs 4-6 skulle svara på enkäten, för att jag senare skulle kunna jämföra dessa med varandra för att urskilja eventuella skillnader i deras syn på multimodalt arbete. När jag analyserade enkäten framkom inga tydliga skillnader mellan lärarna i årskurs F-3 och 4-6, vilket resulterade i att jag valde bort denna jämförelse från undersökningen, syftet och forskningsfrågorna.

För att kunna göra en bra analys av det insamlade datamaterialet var det viktigt att få svar från lärare med olika yrkeslivserfarenhet, så att flera olika grupper av yrkeslivserfarenheter representeras i enkätstudien. För att få in så många svar som möjligt skickade jag ut enkäten i en slutna Facebook-grupp för lärare som heter *Mitt lilla klassrum på nätet*. I ett meddelande förklarade jag syftet med enkäten och vilka jag önskade skulle svara på enkäten. Jag valde att svaren inte skulle vara anonyma i enkäten, eftersom jag vid ett senare tillfälle skulle kunna komplettera med intervjuer. I instruktionerna var jag tydlig med att svaren inte skulle vara anonyma i enkäten, men behandlas anonymt i min uppsats.

För att kunna genomföra denna enkät är det väsentligt att respondenterna vet vad multimodalt arbete innebär. Respondenterna måste även ges samma bild av vad multimodalt arbete innebär så att svaren inte påverkas av respondentens förmåga till korrekt begreppsförståelse. Av den anledningen fanns det ett stycke i början av enkäten som förklarade begreppets innebörd, som respondenterna läste innan de påbörjade enkäten (se bilaga).

Enkäten utformades i Google formulär och länkades till den slutna Facebook-gruppen. Enkäten bestod av 13 frågor av varierande form där endast några få frågor var öppna frågor. I vissa frågor fick respondenterna kryssa i ett svar och i andra frågor kunde flera svar kryssas i. Sammanlagt fick jag in fullständiga enkätsvar från 40 olika lärare i årskurs F-6 (se bilaga).

Enkätens frågor är utformade utifrån syftet och frågeställningarna. De två första frågorna i enkäten, som handlar om i vilken årskurs respondenten arbetar och hur länge respondenten arbetat inom läraryrket, ställdes för att jag skulle kunna undersöka likheter och skillnader mellan respondenternas svar beroende på dessa faktorer. I fråga tre svarar respondenterna på om de ansåg sig veta vad multimodalt arbete innebär innan enkäten påbörjades. Frågan ställs för att få reda på om även lärare som inte vet vad multimodalt arbete innebär använder det omedvetet och i så fall varför. Frågorna fyra, fem och sex handlar om hur respondentens användning av multimodalt arbete med olika uttryckssätt ser ut, eftersom det är en av mina forskningsfrågor. När respondenterna i fråga fem får välja vilka multimodala uttryckssätt och verktyg de använder sig av i sin undervisning kan de markera flera olika alternativ. Det finns även ett alternativ där de själva kan tillägga egna förslag om de upplever att det saknas, för att svaren ska kunna ge en tydligare och mer tillförlitlig bild av vilka uttrycksformer/verktyg som är vanligast att använda sig av. Fråga sju och åtta är öppna frågor, eftersom syftet med dessa frågor är att få respondenten att motivera varför respondenterna använder multimodalt arbete i undervisningen eller varför de inte gör det, vilket är en av mina forskningsfrågor. Fråga nio, tio, elva och tolv handlar om hur respondenterna ser på hur viktigt multimodalt arbete är i undervisningen och hur det påverkar eleverna. Dessa frågor ställs för att få tydligare svar på respondenternas synsätt på multimodalt arbete, vilket är studiens syfte. Dessa frågor är även kopplade till hur lärarna ställer sig till det multimodala arbetet i förhållande till elevernas läs- och skrivutveckling. I den sista frågan svarar respondenterna på om de rekommenderar multimodalt arbete till andra lärare. Frågan ställs för att få svar på om respondenterna är positivt inställd till multimodalt arbete eller inte.

4.3. Etik

De etiska reglerna är beaktade enligt Vetenskapsrådet (2002). Enligt informationskravet har respondenterna fått information både på Facebook-gruppen och i enkäten gällande syftet med studien. Respondenterna har enligt samtyckeskravet fått information om att deltagandet är helt frivilligt och att de kan dra sig ur deltagandet om de önskar. Konfidentialitetskravet uppfylls genom att respondenterna har fått information om att enkätsvaren kommer raderas efter avslutad studie och att enkäten kommer behandlas anonymt i mitt arbete. Nyttjandekravet uppfylls eftersom respondenterna fått information om att enkätsvaren endast kommer att användas i denna studie eftersom de kommer att raderas när studien är avslutad.

4.4. Analys av enkätundersökningen

Data kommer att analyseras genom analys av frågornas svar, där svaren kommer att jämföras och kopplas till varandra utifrån syfte och frågeställningar. Svaren kommer även kopplas till tidigare forskning och teorier. Målet är att hitta samband, likheter och skillnader mellan svaren och därigenom kunna dra slutsatser om respondenternas synsätt på multimodalt arbetsätt i undervisningen och skapa en större förståelse för hur multimodalt arbete fungerar för dessa lärare i praktiken. När en innehållsanalys av en enkät görs är det viktigt att kategorisera råmaterialets innehåll i kvantitativa beskrivningar, så att forskarens personliga värderingar inte framhålls eller påverkar arbetet (Bryman, 2016).

5. Resultat

5.1. Information om respondenter

Sammanlagt svarade 40 lärare i årskurs F-6 på enkäten. Av de 40 respondenterna arbetar 26 lärare i årskurs F-3 (65%). Resterande 14 respondenter arbetar som lärare i årskurs 4-6 (35%). De deltagande respondenterna har bred variation gällande längden på arbetslivserfarenheten inom läraryrket. Fem respondenter i undersökningen (12,5%) har varit verksamma som lärare i mindre än ett år. Ingen av lärarna i undersökningen har varit yrkesverksamma längre än 30 år. Flest respondenter i undersökningen (30%) har varit verksamma som lärare mellan 1-5 år. Utifrån enkätsvaren kan konstateras att lärarna i undersökningen har en variation på yrkeslivserfarenhet som sträcker sig mellan mindre än ett års erfarenhet av läraryrket upp till 30 års erfarenhet, *se bild 1*. Vad gäller resterande frågor i enkäten visar resultatet inte några märkbara skillnader mellan respondenternas svar, beroende på vilken årskurs de arbetar i eller hur lång tid de har arbetat som lärare.

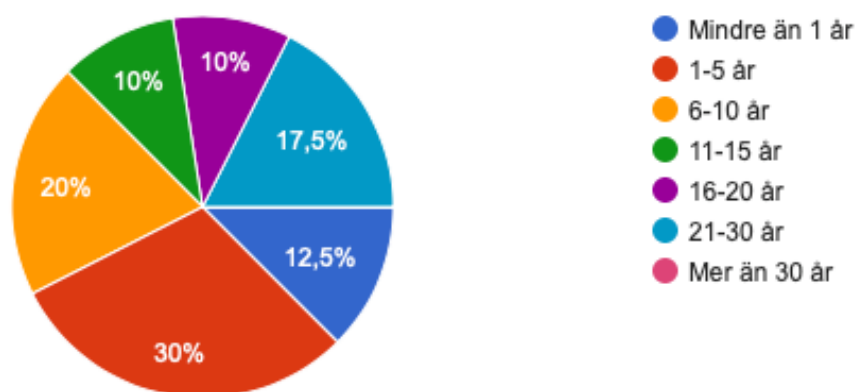

Bild 1. Respondenternas tid inom läraryrket.

Innan de påbörjade enkäten och läste begreppsförklaringen, fick de svara på frågan om de visste vad multimodalt arbete innebär. Resultatet pekar på att innebörden av begreppet multimodalt arbete inte är en självklarhet för alla lärare i undersökningen. 6 av 40 lärare (15%) ansåg sig inte veta vad multimodalt arbete innebär. Av de sex lärarna var fyra stycken lärare i årskurs 4-6 och två stycken var lärare i årskurs F-3. Detta resultat visar på att lärarna i denna undersökning som arbetar i årskurs F-3 i större utsträckning anser sig ha förståelse för vad begreppet multimodalt arbete innebär än lärarna i årskurs 4-6.

5.2. Respondenternas användning av multimodalt arbete

För att få reda på om alla respondenter använder sig av multimodalt arbete i undervisningen, fick de svara ja eller nej på den frågan. Resultatet visar att alla respondenter anser sig använda det.

När det gäller vilka multimodala verktyg/uttrycksformer som används visar resultatet att den multimodala uttrycksform som var populärast att använda sig av var filmer. 97,5% av respondenterna, det vill säga alla respondenter utom en, uppgav att de använder sig av filmer som multimodalt verktyg. Andra populära multimodala verktyg/uttrycksformer som används av respondenterna är bildskapande (82,5%), datorer (80%), musik (45%), interaktiv whiteboard

(42,5%) och dramatiseringar (42,5%). Resultatet visar även att det inte var lika vanligt att använda sig av sociala medier i undervisningen, eftersom endast fyra stycken (10%) av respondenterna uppgav att de använder sig av det, *se bild 2*.

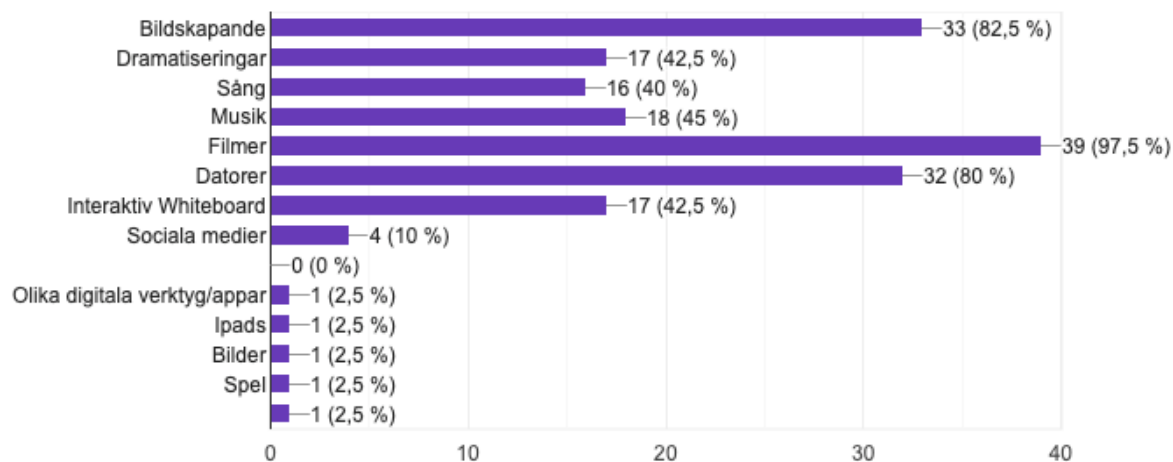

Bild 2. Multimodala verktyg/uttrycksformer som används i respondenternas klassrum.

På frågan om hur ofta multimodalt arbete används i undervisningen visar resultatet på att det skiljer sig mycket mellan respondenterna. 14 stycken (35%) av respondenterna uppgav att de arbetar multimodalt mer än sex gånger i veckan, medan 11 respondenter (27,5%) uppgav att de arbetar multimodalt 1-2 gånger i veckan. Åtta respondenter (20%) arbetar multimodalt 3-4 gånger i veckan och sju respondenter (17,5%) 5-6 gånger i veckan, *se bild 3*.

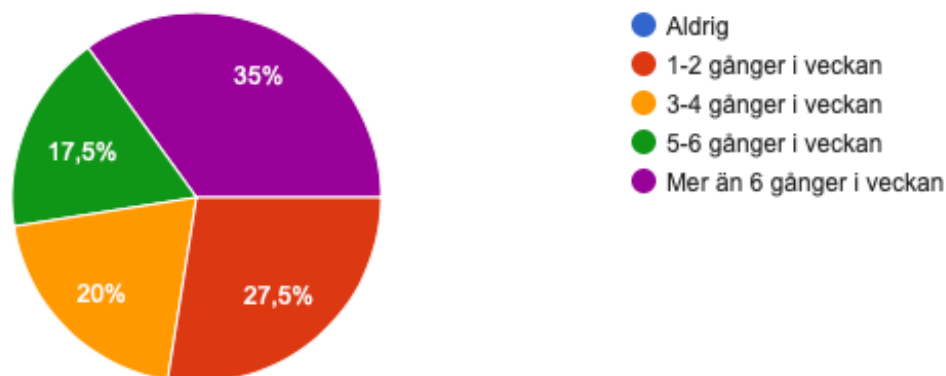

Bild 3. Frekvens av respondenternas användning av multimodalt arbete i undervisningen.

Alla respondenter svarade ja på frågan om de skulle rekommendera användningen av multimodalt arbete till andra lärare.

5.3. Betydelsen av multimodalt arbete i undervisningen enligt respondenterna

24 stycken (60%) av lärarna som genomförde denna enkätundersökning anser att det är mycket viktigt (nivå 5) att använda sig av multimodalt arbete i undervisningen. 14 respondenter (35%) anser att det är viktigt (nivå 4) och två respondenter (5%) anser att det varken är viktigt eller oviktigt (nivå 3). Av dessa två respondenter var en lärare i årskurs F-3 och en lärare i årskurs 4-6. Av den anledningen var det ingen skillnad mellan lärare i årskurs F-3 och 4-6.

Ingen av respondenterna anser att det inte är viktigt (nivå 1 och 2) med multimodalt arbete i undervisningen, *se bild 4*.

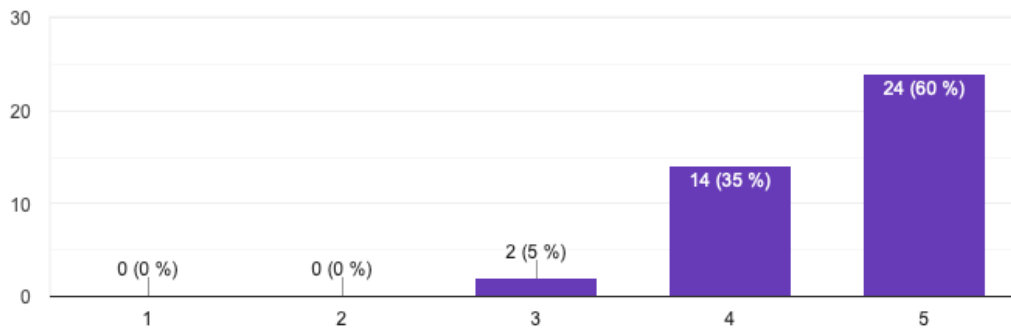

Bild 4. Vikten av multimodalt arbete i undervisningen enligt respondenterna.

När lärarna fick svara på frågan hur de upplever att elevernas motivation påverkas av multimodalt arbete uppgav 19 stycken (47,5%) av dem att elevernas motivation påverkas mycket (nivå 5). 18 stycken (45%) av lärarna anser att eleverna påverkas ganska mycket (nivå 4) och tre stycken (7,5%) av lärarna anser att elevernas motivation varken påverkas mycket eller lite (nivå 3) av multimodalt arbete. Av de tre lärarna som ansåg att elevernas motivation varken påverkas mycket eller lite av multimodalt arbete var två lärare i årskurs 4-6 och en lärare i årskurs F-3. Ingen av lärarna svarade att de upplever att elevers motivation inte påverkas alls av multimodalt arbete (nivå 1 och 2). Det var således ingen stor skillnad mellan de olika årskurserna, *se bild 5*.

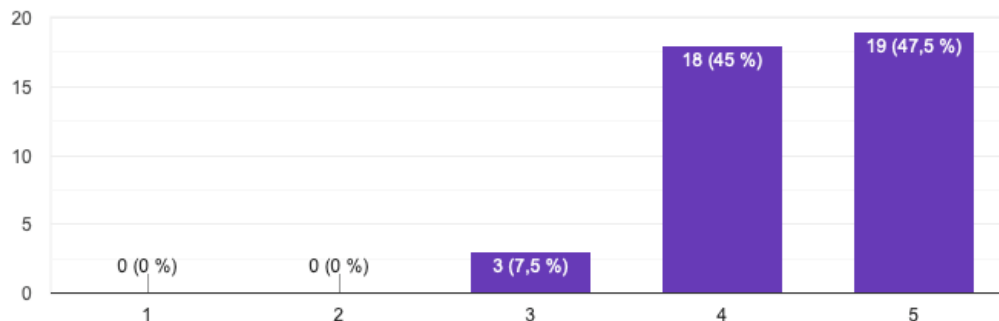

Bild 5. Påverkan av elevernas motivation enligt respondenterna.

En annan del av resultatet, som stärker bilden av att de flesta respondenterna till övervägande del är positivt inställda till multimodalt arbete i undervisningen, är att 37 stycken (92,5%) av respondenterna upplever att elever i behov av särskilt stöd gynnas i sin utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift, när de får använda sig av olika multimodala uttrycksformer/verktyg. Resterande tre stycken (7,5%) av respondenterna upplever att de inte vet huruvida det multimodala arbetssättet gynnar dessa elevers utveckling av förmåga att kommunicera genom tal och skrift eller inte.

När det gäller om respondenterna upplever att alla elever gynnas i sin utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift i läs- och skrivundervisningen, när de får använda sig av olika multimodala uttrycksformer/verktyg, är även här en tydlig majoritet av respondenter-

na positivt inställda till effekterna av multimodalt arbete. 36 stycken (90%) av respondenterna upplever att så är fallet, medan en respondent (2,5%) inte upplever att alla elever gynnas i sin utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift med hjälp av användning av multimodalt arbete i läs- och skrivundervisningen. Resterande tre (7,5%) av respondenterna upplever att de inte vet huruvida det multimodala arbetssättet gynnar alla elevers utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift eller inte.

5.4. Respondenternas motiveringar för multimodalt arbete

Eftersom alla respondenter använder sig av multimodalt arbete i undervisningen, svarade alla av dem på den öppna frågan om varför de använder sig av multimodalt arbete. På grund av att det var en öppen fråga blev respondenternas svar olika långa och innehöll även därför olika mängd information.

En lärare lyfter auditiv design i sitt svar:

”Elever lär på olika sätt. Det är bra att komplettera auditivt med flera sinnen då det kan förstärka. För vissa höjer det även motivationen.” (Lärare i årskurs F-3)

En annan lärare framhåller vikten av fler plattformar som skapar motivation och lust i lärandet. Läraren visar även en medvetenhet kring att det finns forskning som visar att multimodal undervisning är positivt för lärandet, men skriver inga källor på det i svaret:

”För att skapa fler plattformar åt eleverna att ta in kunskap ifrån. Även för att skapa motivation och lust i lärandet genom kreativitet och variation. Sedan är det ju vetenskapligt förankrat att multimodal undervisning är positivt för lärandet.” (Lärare i årskurs F-3)

Även andra lärare menar på att olika uttrycks sätt gynnar elevernas lärande. En lärare skriver:

”För att nå fler elever och för att nå dem på olika sätt.” (Lärare i årskurs 4-6)

En annan lärare skriver:

”För att få en varierad undervisning och låta mina elever få lära och visa kunskap på olika sätt/ uttrycksformer.” (Lärare i årskurs F-3)

En lärare uttrycker vikten av att skapa intresse och mening för eleverna, för att få eleverna att ta till sig och minnas ämnesinnehållet. Läraren skriver om att arbeta multimodalt innebär att lära med både hjärna och hjärta:

”För att levandegöra undervisningen, göra det lättare att minnas, få dem att inte bara lära med hjärnan utan även med hjärtat.” (Lärare i årskurs 4-6)

En annan lärare påpekar att multimodalt arbete ingår i läroplanen:

”För att det ingår i läroplanen och är lite svårt att inte arbeta med det när vi har många nyanlända i klasserna.” (Lärare i årskurs 4-6)

6. Diskussion

Syftet med uppsatsen är att genom en enkätundersökning bidra med kunskap om de tillfrågade lärarnas syn på multimodalt arbete i läs- och skrivundervisningen i årskurs F-6.

- Hur beskriver de tillfrågade lärarna att de arbetar för att skapa multimodalt arbete inom läs- och skrivundervisning?
- Vilka uttrycksformer och digitala resurser kombineras multimodalt i de tillfrågade lärarnas undervisning inom läs- och skrivundervisningen?
- Hur motiverar de tillfrågade lärarna sin beskrivna multimodala undervisning inom läs- och skrivundervisning?

Frågeställningarna har besvarats genom att enkätsvaren har analyserats och diskuterats mot bakgrund av teorier, tidigare forskning och styrdokument.

6.1. Metoddiskussion

Genom en enkätstudie har jag samlat in data i form av statistik över lärarnas syn på multimodalt arbetssätt, vilket var det ursprungliga syftet. Jag har även fått svar på forskningsfrågorna genom att analysera studiens resultat. Jag har på ett effektivt sätt samlat in statistik och jämfört 40 olika lärares svar med varandra. Eftersom målet var att se vilka likheter och skillnader som fanns mellan de olika svaren, för att hitta mönster och därmed uppfylla syftet samt svara på enkätfrågorna, har enkäten hjälpt till att uppfylla detta syfte med tanke på att enkäter är bra att använda vid mätning av skillnader.

När det gäller utformningen av enkätfrågorna märker jag i efterhand att fråga ett och två inte gav något resultat att analysera, eftersom det visade sig att det inte fanns några märkbara skillnader mellan hur lärarna svarade på resterande enkätfrågor beroende på vilken årskurs de arbetade i eller hur länge de arbetat inom läraryrket. Även om denna studie inte hittade några märkbara skillnader hade dessa frågor varit kvar om undersökningen genomförts på nytt, med andra eller fler lärare, eftersom det är relevant att ta reda på om synen på multimodalt arbete skiljer sig mellan lärare i olika årskurser eller med olika arbetslivserfarenhet när det gäller andra lärare.

Att enkäten inte var anonym har inte påverkat studiens svarsfrekvens eftersom jag medvetet skickat enkäten till en sluten Facebook-grupp med engagerade medlemmar som gärna svarar på enkäter. Om enkäten hade skickats till slumpmässigt utvalda skolor hade det kunnat resultera i färre svar, eftersom lärarna eventuellt inte hade velat ställa upp om enkäten inte var anonym.

Eftersom det är svårt att få utförliga svar med enkät som metod och eftersom det inte går att ställa följdfrågor, hade jag i efterhand ställt följdfrågor till vissa av frågorna genom exempelvis intervju. En intervju hade i så fall kunnat ge respondenterna möjlighet att utveckla sina resonemang och förklaringar och därmed skapa en djupare förståelse för resultatet, vilket hade ökat studiens validitet.

En annan faktor som påverkar studiens validitet är att enkätundersökningen undersökte 40 lärares enkätsvar, vilket resulterar i att det inte går att dra generella slutsatser om lärares syn på multimodalt arbete utifrån resultatet. Av den anledningen har jag inte utformat generella frågeställningar eller ett generellt syfte.

6.2. Resultatdiskussion

Anmärkningsvärt gällande respondentsvaren är att även när inte alla respondenter ansåg sig förstå innebörden av multimodalt arbete innan enkäten påbörjades, anser sig alla respondenter använda sig av multimodalt arbete i undervisningen när de genom enkäten får reda på vad det innebär. Min tolkning till resultatet ovan är att vissa lärare använder olika uttrycksätt och semiotiska resurser i undervisningen utan att veta att det är multimodalt arbetssätt de använder sig av. En annan anledning tolkar jag är att lärarna använder sig av multimodalt arbete i undervisningen eftersom det står i läroplanen att undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla arbete med olika uttrycksformer (Skolverket, 2011), eftersom lärarna visar på kunskaper om styrdokument och forskning i sina svar på den öppna frågan om varför de använder multimodalt arbete. Det behöver inte vara en självklarhet för dessa lärare att veta att det handlar om multimodalt arbete, eftersom det är tillräckligt för dem att hänvisa till styrdokumenten.

Att inte alla respondenter som använder sig av multimodalt arbete visste vad det innebär att arbeta multimodalt innan de påbörjade enkäten, medför svårigheter i att bedöma elevernas arbeten. Svårigheterna uppstår när dessa lärare ska bedöma elevernas arbeten utan att ha redskap för hur de språkliga resurserna kan användas genom arbete med olika modaliteter (Cederlund och Sofkova Hashemi, 2018). Enligt Sofkova Hashemi (2018) är det även av betydelse att läraren förstår en texts semiotiska och digitala potential för att meningsskapande undervisning för eleverna ska kunna skapas, vilket även det blir en svårighet om kunskap saknas hos läraren.

Eftersom alla respondenter i enkätundersökningen anser sig använda multimodalt arbete i undervisningen var en hypotes att alla respondenter även ser fördelar med arbetssättet, vilket blev bekräftat senare av respondenternas enkätsvar som visade att alla respondenter skulle rekommendera användningen av multimodalt arbete till andra lärare, vilket de inte skulle göra om de inte såg fördelar med arbetssättet.

Resultatet visar att flera olika multimodala verktyg/uttrycksätt används i undervisningen. Filmer, bildskapande, datorer, musik, interaktiv whiteboard och dramatiseringar är alla olika verktyg som används som uttrycksätt. Det som går att utläsa från resultatet är att dessa uttrycksformer används i undervisningen, dock inte på vilket sätt. Enligt Borgfeldt (2017) får eleverna lättare att kommunicera och lära sig ett ämnesinnehåll när de får använda multimodala uttrycksätt i undervisningen. I detta fall vet vi inte om uttrycksätten används av eleverna och inte endast av läraren. Lärarna som har svarat kan därför ha ansett att multimodala verktyg används i undervisningen, även om det bara är de själva som använder det. Ett exempel är att visa en film för eleverna, vilket resulterar i att eleverna själva inte involveras om de inte själva får aktivt delta med någon aktivitet. Magnusson (2014) visar med sin studie att skolan bör inkludera olika medier i undervisningen för att kunna skapa mening och göra ämnesinnehållet mer begripligt för eleverna. Eleverna får möta auditiv och visuell information i filmens format, men enligt Selander och Kress (2010) skapar vi mening i undervisningen ge-

nom att koppla information vi får utifrån till egna erfarenheter. Därav går att konstatera att multimodalt arbete där eleverna involveras på ett mer fördjupat sätt kan handla om att eleverna får vara med och diskutera det auditiva och visuella genom att koppla till egna erfarenheter och därmed göra ämnesinnehållet mer begripligt. Det är därför av betydelse att eleverna själva får vara delaktiga i det multimodala arbetet.

Datorer är vanligt i samhället och eleverna tillbringar mycket tid med dessa (Statens medieråd, 2014) och lärarna ska enligt läroplanen följa med i denna utveckling för att skapa en mer givande undervisning för eleverna (Skolverket, 2011), vilket gör att datorer är ett vanligt multimodalt verktyg som lärarna i undersökningen använder sig av inte är förvånansvärt. Enligt resultatet går även att konstatera att bildskapande är populärt bland respondenterna att använda sig av i undervisningen. Forskningen styrker användandet av bild i undervisningen eftersom det kan användas som ett kompletterande uttryckssätt för att förstärka elevernas förmåga att skriva, särskilt med fokus på elevernas meningskapande berättande och uttryckande, redan i tidig ålder (Mackenzie & Veresov, 2013).

Baserat på resultatet av hur ofta lärarna använder sig av multimodala verktyg/uttryckssätt i undervisningen går det att konstatera att lärarna är splittrade i frågan om hur ofta dessa arbetsätt bör användas och hur effektiva de är. De lärare som använder multimodalt arbete oftare tycker förmodligen att det är mer effektivt än de lärare som använder det mer sällan. Att 35% av respondenterna arbetar multimodalt mer än sex gånger i veckan kan tolkas som att ungefär en tredjedel av alla respondenter anser att multimodalt arbete är så viktigt att det bör användas mycket och ofta. 17,5% använder multimodalt arbete 5-6 gånger i veckan, vilket också är ofta. 27,5% använder det 1-2 gånger i veckan, vilket inte är ofta. Av dessa 1-2 gånger i veckan vet vi inte hur det multimodala arbetet används. Får eleverna möjlighet att delta aktivt eller är det läraren som själv använder de multimodala verktygen eller uttrycksformerna och därmed anser att det är multimodalt arbete? Samma fråga kan ställas angående lärarna som använder multimodalt arbete mer än sex gånger i veckan.

Eftersom alla resultat från enkätundersökningen visar på att respondenterna anser att multimodalt arbete i undervisningen är viktigt och att många respondenter även anser att det gynnar elevers utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift i läs- och skrivundervisningen när de får använda sig av olika multimodala uttrycksformer/verktyg, blir en följdfråga varför de inte använder det oftare. I undervisningen är det viktigt att den individ som ska lära sig konstruerar sina möjligheter till lärande genom design och överförande av information för att göra ämnesinnehållet begripligt (Leijon & Lindstrand, 2012). Walsh (2008) visar med sin studie, i likhet med respondenternas svar i undersökningen, att multimodala verktyg och uttryckssätt är viktiga i undervisningen, eftersom de stöttar elevers läs- och skrivutveckling. Även Mackenzie & Veresov (2013) visar i sin studie hur multimodala resurser kan användas som ett kompletterande uttryckssätt för att förstärka elevernas förmåga att skriva.

Resultatet visar på att majoriteten av respondenterna upplever att elevernas motivation påverkas vid användandet av multimodala uttrycksformer/verktyg, vilket styrks av tidigare forskning. Både Andersson (2014) och Borgfeldt (2017) visar i sin forskning på att elevers motivation ökar om de får använda sig av olika uttrycksformer.

Enligt resultatet använder 10% av lärarna sociala medier i sin undervisning. Eftersom statistiken visar att yngre människor är aktiva när det gäller att kommunicera genom och besöka sociala nätverk samt att många barn dessutom själva har tillgång till egen digital teknik (Statens medieråd, 2014), förvånar det att inte fler lärare använder det i sin undervisning. Jag tolkar det som att en anledning till att inte fler lärare använder det i sin undervisning är att arbete med sociala medier i undervisningen är en utmaning för lärare, eftersom det finns ett behov av att problematisera användandet av dessa plattformar och att det kräver att lärarna själva är insatta i hur plattformarna fungerar. Enligt läroplanen är det viktigt att eleverna får träna sig i att kunna kritiskt granska information och budskap, som exempelvis i sociala medier (Skolverket, 2011).

Gemensamt för många av svaren på den öppna frågan i enkäten var att de innehöll tankar om att det multimodala arbetssättet berikar undervisningen för eleverna eftersom att arbete med olika sinnen, känslor och uttryck kan förstärka kunskaperna och motivera elever. Några svarade att multimodalt arbete möjliggör för att skapa fler plattformar för eleverna att ta in kunskap från och att detta även skapar lust i lärandet genom kreativitet och variation. Några påvisar även att det är vetenskapligt förankrat att multimodal undervisning bidrar positivt till lärandet.

Resultatet visar att den lärare som lyfter auditiv design som ett bra komplement för att höja motivationen och förstärka med flera sinnen, har ett synsätt som överensstämmer med hur New London Group (1996) ser på att olika meningsskapande uttrycksformer vävs samman för att skapa multimodalt arbete.

Resultatet visar att läraren som framhåller att användandet av flertalet plattformar skapar både lust och motivation i lärandet, visar en medvetenhet kring att det finns forskning som styrker att multimodal undervisning är positivt för lärandet.

Resultatet visar att även andra lärare menar att olika uttryckssätt gynnar undervisningen, exempelvis den lärare som uttryckte att multimodal undervisning är viktig för att nå fler elever på olika sätt. I det socialsemiotiska perspektivet argumenteras för att arbete med flera uttrycksformer ökar chansen att fånga elevers uppmärksamhet och nå ut till varje elev (Häggeström & Örtegren, 2017). Selander och Kress (2010) hävdar att vi når fler elever genom att hjälpa eleverna att skapa mening och sammanhang i undervisningen så att ämnesinnehållet blir begripligt, vilket vi kan lyckas med om vi använder olika multimodala resurser för att tolka och förstå omvärlden. Övrigt bland respondenterna återfinns enkätsvar som stämmer överens med det Varelas et al. (2010) och Borgfeldt (2017) visar i sina studier, att multimodal undervisning skapar en djupare förståelse för ämnesinnehållet och gör det lättare att minnas.

Studiens resultat visar att respondenterna är medvetna om fördelar med det multimodala arbetssättet genom att de hänvisar till vetenskapligt förankrade ståndpunkter i ämnet och även kan motivera varför det använder arbetssättet. Respondenterna visar även genom enkätsvaren att de kan motivera betydelsen av multimodalt arbete, både för undervisningen och påverkan på eleverna. Det visar sig att respondenterna tycker att det är roligt, kreativt och viktigt att använda multimodala uttrycksformer.

6.3. Slutsatser och förslag till vidare forskning

Samtliga lärare i undersökningen arbetar multimodalt i läs- och skrivundervisningen eftersom de beskriver att de använder sig av olika uttrycksformer och motiverar betydelsen av multimodalt arbete. Filmer, bildskapande, datorer, musik, interaktiv whiteboard och dramatiseringar är de multimodala uttryckssätt/verktyg som lärarna använder i störst utsträckning av alternativen i enkäten. Resultatet visar att nästan hälften av respondenterna använder multimodalt arbete 1-4 gånger i veckan, vilket inte är ofta med tanke på att de flesta respondenter tycker att det är viktigt med multimodalt arbete i undervisningen. Respondenterna är i stor utsträckning eniga om att multimodalt arbete berikar undervisningen för eleverna. Deras motiveringar är att sinnen, känslor och uttryck stöttar eleverna genom att motivera eleverna och fördjupa ämneskunskaperna. Bland respondenterna hänvisas även till att tidigare forskning visar på positiva effekter av multimodalt arbete i undervisningen.

Utifrån studiens resultat skulle det vara intressant att fortsätta forskning om multimodalt arbete i undervisningen, genom att ta reda på fler lärares uppfattningar om hur den multimodala undervisningen fungerar i praktiken. Detta skulle kunna göras med hjälp av andra metoder för att få en djupare förståelse för lärares svar, exempelvis genom intervju och observation. Resultaten skulle kunna jämföras för att skapa en mer generell bild av hur multimodal undervisning fungerar i praktiken för lärare. En intressant aspekt att undersöka vidare är orsakerna till varför de lärare som ansåg sig veta vad multimodalt arbete innebär innan enkäten påbörjades, inte använder det oftare.

7. Referenser

- Andersson, M. (2014). *Berättandets möjligheter: Multimodala berättelser och estetiska läroprocesser*. (Doktorsavhandling, Luleå tekniska universitet, Institutionen för konst, kommunikation och lärande, Pedagogik språk och Ämnesdidaktik). Malmö.
- Bearne, E. (2009). Multimodality, literacy and texts: Developing a discourse. *Journal of Early Childhood Literacy*, 9(2), 156-187.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. uppl.) Malmö: Liber.
- Borgfeldt, E. (2017). "Det kan vara svårt att förklara på rader": perspektiv på analys och bedömning av multimodal textproduktion i årskurs 3, (Doktorsavhandling, Göteborgs Universitet, Institutionen för didaktik och pedagogisk profession). Göteborg.
- Cederlund, K., & Sofkova Hashemi, S. (2018). Multimodala bedömningspraktiker och lärares lärande. I Qvarsebo, J. (red.), *EDUCARE-vetenskapliga skrifter* (s. 43-68). Malmö: Holmbergs AB.
- Hägglöf, M., & Örtengren, H. (2017). *Visuell kunskap för multimodalt lärande*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kress, G. (1997). *Before writing. Rethinking the paths to literacy*. New York: Routledge.
- Leijon, M. & Lindstrand, F. (2012) Socialsemiotik och design för lärande. Två multimodala teorier om lärande, representation och teckenskapande. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 17(3-4), 171-192, 21 s.
- Lundgren, U.P., Säljö, R. & Liberg, C. (2012). *Lärande, skola, bildning*. Stockholm: Författarna och Natur & Kultur.
- Mackenzie, N., & Veresov, N. (2013). How drawing can support writing acquisition: Text construction in early writing from a Vygotskian perspective. *Australasian Journal Of Early Childhood*, 38(4), 22-29.
- Magnusson, P. (2014). *Meningsskapandets möjligheter: multimodal teoribildning och multiliteracies i skolan*. (Doktorsavhandling, Malmö högskola, Fakulteten för lärande och samhälle). Malmö.
- New London Group. (1996). *A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures [Elektronisk resurs]*. London: Routledge.
- Schmidt, C. (2017). Meningsskapande undervisning. I Skolverket: *Läsa och skriva i alla ämnen*. [Hämtat 20190513] https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Forskoleklass/002-Lasa-o-skriva/del_07/Material/Flik/Del_07_MomentA/Artiklar/M2_F-3_07A_01_meningsskapande.docx
- Selander, S. & Kress, G.R. (2010). *Design för lärande: ett multimodalt perspektiv*. Stockholm: Norstedt.
- Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011: reviderad 2019*. Stockholm: Skolverket. Tillgänglig: <https://www.skolverket.se/publika>

[tionsserier/styrdokument/2019/laroplan-for-grundskolan-forskoleklassen-och-fritids-hemmet-reviderad-2019](#)

- Sofkova Hashemi, S. (2018). 'You're meant to read the writing?' Young pupils negotiating meaning from digitally mediated multimodal texts. I Osbeck, C., Ingerman, Å. & Claesson, S. (red.), *Didactic classroom studies: a potential research direction* (s. 87-109) Lund: Nordic Academic Press.
- Statens medieråd (2014). *Statens medieråd [Elektronisk resurs]*. Stockholm: Statens medieråd.
- Varelas, M., Pappas, C. C., Tucker-Raymond, E., Kane, J., Hankes, J., Ortiz, I., & Keblawe-Shamah, N. (2010). Drama Activities as Ideational Resources for Primary-Grade Children in Urban Science Classrooms. *Journal Of Research In Science Teaching*, 47(3), 302–325.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Walsh, M. (2008). Worlds have collided and modes have merged: classroom evidence of changed literacy practices. *Literacy*, 42, s. 101-108.

8. Bilaga: Enkäten

Multimodalt arbete i undervisningen

Syftet med denna enkät är att ta reda på hur olika lärare arbetar multimodalt i undervisningen inom läs- och skrivinläring, för att se hur det skiljer sig åt och vilka faktorer som spelar in vid användandet av multimodala verktyg i undervisningen. Multimodalt arbete innebär att andra resurser än tal och skrift används för att skapa betydelse.

Svaren kommer användas till mitt examensarbete och där kommer alla svar att hanteras anonymt. Anledningen till varför denna enkät inte är anonym är för att jag vid ett senare tillfälle kan komma att välja ut två lärare för intervju. Alla deltagande i undersökningen har rätt att dra sig ur när som helst under arbetets gång. Tack för att du deltar!

E-postadress *

Giltig e-postadress

Det här formuläret samlar in e-postadresser. [Ändra inställningar](#)

1. Vilken årskurs jobbar du i? *

Åk F-3

Åk 4-6

...

2. Hur länge har du varit verksam som lärare? *

Mindre än 1 år

1-5 år

6-10 år

11-15 år

16-20 år

21-30 år

Mer än 30 år

3. Visste du vad multimodalt arbete innebär innan du påbörjade denna enkät? *

Ja

Nej

...

4. Använder du dig av multimodalt arbete i din undervisning? *

Ja

Nej

5. Vilka multimodala verktyg/uttrycksformer används i klassrummet?
(flervalsoalternativ) *

- Bildskapande
- Dramatiseringar
- Sång
- Musik
- Filmer
- Datorer
- Interaktiv Whiteboard
- Sociala medier
- Använder inte multimodala verktyg/uttrycksformer
- Annat ...

6. Hur ofta används multimodalt arbete i undervisningen? *

- Aldrig
- 1-2 gånger i veckan
- 3-4 gånger i veckan
- 5-6 gånger i veckan
- Mer än 6 gånger i veckan

7. Om du använder dig av multimodalt arbete i din undervisning, varför gör du det?

Lång svarstext

8. Om du inte använder dig av multimodalt arbete i din undervisning, varför gör du inte det?

Lång svarstext

9. Hur viktigt anser du att det är att använda sig av multimodalt arbete i undervisningen? *

	1	2	3	4	5	
Inte alls viktigt	☐	☐	☐	☐	☐	Mycket viktigt

10. Upplever du att elever i behov av särskilt stöd gynnas i sin utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift, när de får använda sig av olika multimodala uttrycksformer/verktyg? *

- Ja
- Nej
- Vet ej

11. Upplever du att alla elever gynnas i sin utveckling av förmågan att kommunicera genom tal och skrift, när de får använda sig av olika multimodala uttrycksformer/verktyg? *

- Ja
- Nej
- Vet ej

12. Hur mycket upplever du att elevernas motivation påverkas när de får använda sig av multimodala uttrycksformer/verktyg i ditt klassrum? *

	1	2	3	4	5	
Motivationen ökar inte alls	☐	☐	☐	☐	☐	Motivationen ökar mycket

13. Skulle du rekommendera andra lärare att använda multimodalt arbete i undervisningen? *

- Ja
- Nej
- Vet ej